

REGERINGSKANSLIET

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar vid årsskiftet 2013/2014. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör sökas också från andra källor.

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Demokratiska folkrepubliken Korea (Nordkorea) 2013

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Demokratiska folkrepubliken Korea (Nordkorea) har en repressiv politisk regim som begår grova, omfattande och systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

I mars 2013 upprättade FN:s råd för mänskliga rättigheter en undersökningskommission för Nordkorea. Kommissionens mandat var att under ett års tid utreda påståenden om allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter i Nordkorea. Kommissionen rapporterade i februari 2014 om omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter, varav vissa så grova att de kan betecknas som brott mot mänskligheten. Nordkorea samarbetade inte med kommissionen och den släpptes inte in i landet.

Enligt omfattande och samstämmiga uppgifter utsätts politiskt oliktankande för övergrepp. Det finns ett system av politiska fångläger där 80 000 till 120 000 fångar uppskattas vara inlåsta. Enligt vittnen och offer förekommer misshandel, tortyr, våldtäkt, påtvingad svält och avrättningar i arbetslägren. Undersökningskommissionen uppskattar att flera hundra tusen fångar har dött i de politiska fånglägren under de senaste 50 åren.

Rättsväsendet är i praktiken inte oberoende och dess funktioner utövas inte för att skydda individen mot staten, utan snarare för att skydda systemet mot individen. Det förekommer att säkerhetsministeriet fastställer straff utan föregående rättegång och enligt uppgift fastställs ibland även straff för den berördes familj. Dödsstraff tillämpas för 22 olika brott, exempelvis mord, stöld, smuggling och deltagande i demonstrationer.

Statens kontroll av information är en hörnsten i samhället. Yttrandefriheten är mycket begränsad och kritiska yttranden bestraffas. Alla konst- och

kulturyttringar tjänar samhällssystemet. Det förekommer inte någon fri debatt varken på nationell eller på lokal nivå.

Det politiska systemet medger inga möjligheter för folket att delta i och påverka den politiska beslutsprocessen. Denna roll är förbehållet landets ledarskap. Den dominerande politiska kraften är det statsbärande Koreanska arbetarpartiet. Parlamentet sammanträder korta perioder för att formellt godkänna de beslut som förberetts av regeringen och partiet.

Officiellt råder full sysselsättning, men i praktiken finns troligen en utbredd undersysselsättning, särskilt i de delar av landet där den tunga industrin tidigare varit den dominerande arbetsgivaren. Mobilisering av arbetskraft sker under sådana former att det möjligen kan kallas tvångsarbete. Fackföreningar tillåts officiellt, men saknar strejkrätt.

Sedan flera år uppskattas den nordkoreanska produktionen generera ett årligt underskott om cirka 1 miljon ton livsmedel. Detta underskott täcks delvis av import och internationellt bistånd, och under 2012 och 2013 kunde man på detta sätt halvera underskottet. Tillgången på konsumtionsvaror är knapp, men har ökat under senare år tack vare handel med Kina.

Ett område där det är möjligt att notera en förbättring under senare år är rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Att rapportera om förhållandena i Nordkorea är mycket komplicerat på grund av statsmaktens strikta kontroll över all information, svårigheterna för utläningar att komma i kontakt med nordkoreanska medborgare och den begränsade rörelsefriheten i landet. Denna rapport grundas till stor del på andra- och tredjehandsuppgifter som inte kan beläggas genom oberoende uppföljning.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Nordkorea har anslutit sig till följande konventioner:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR. Nordkorea anslöt sig till ICCPR den 14 september 1981, men frånträdde unilateralt år 1997.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, ICESCR, Nordkorea anslöt sig den 14 september 1981.
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child*, CRC, undertecknades den 23 augusti 1990 och ratificerades den 21 september 1990.

- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention of the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, CEDAW. Nordkorea anslöt sig den 27 februari 2001, dock med reservationer.
- Konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord, *Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, UNGC. Nordkorea anslöt sig den 31 januari 1989.
- Genèvekonventionerna, *the Geneva Conventions*, undertecknades den 27 augusti 1957, dock med flera reservationer.
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD, undertecknades i juli 2013 och väntas ratificeras i april 2014.

Behandlingen av landets obligatoriska rapportering enligt dessa instrument har föranlett anmärkningar på olika punkter. Landet är försenat med rapporter till flera av FN:s konventionskommittéer.

Nordkorea granskas regelbundet av FN:s universella granskningsmekanism (*Universal Periodic Review*).

Nordkorea är föremål för årliga resolutioner i FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet) och i FN:s generalförsamling som uttrycker omfattande kritik mot läget för mänskliga rättigheter i landet. MR-rådet har etablerat en särskild rapportör för Nordkorea, sedan 2010 Marzuki Darusman från Indonesien. Den särskilde rapportören har inte tillåtits att resa in i landet. Rapportören lämnar årligen rapporter till FN:s råd för mänskliga rättigheter och till FN:s generalförsamling.

I januari 2013 uppmanade FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter till en genomgripande internationell utredning av allvarliga brott mot mänskliga rättigheter i Nordkorea. Uppmaningen kom som svar på fortlöpande rapporter från internationella organisationer och flyktingar om grova brott som begås i landet. I mars 2013 antog MR-rådet enhälligt en resolution som upprättade en undersökningskommission med mandat att under ett års tid utreda uppgifter om omfattande, systematiska och allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter i landet. Specialrapportören ingick i kommissionen som leddes av Michael Kirby (Australien).

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Det finns omfattande och samstämmiga uppgifter om kränkningar av medborgerliga och politiska rättigheter. Politiskt olikvärdande eller individer

som i annat avseende bryter mot samhällssystemets regler utsätts för allvarliga övergrepp. Ett system av arbetsläger omfattar enligt FN mellan 80 000 och 120 000 personer. Oliktänkande kan sändas till anstalter för omskolning efter ett administrativt förfarande, utan domstolsprövning. Misshandel och tortyr förekommer i behandlingen av oliktankande och brottslingar. Många i arbetsläger ska ha dött av svält, sjukdom eller andra umbäranden. Enligt vittnen förekommer avrättningar i lägren, ofta i samband med flyktförsök, och tvångsaborter utgör ett systematiskt inslag i behandlingen av internerade.

Information om fängelseförhållanden är knapphändig, men de rapporter som finns talar om svåra förhållanden med kroppsliga bestraffningar, brist på mat och undermåliga sanitära förhållanden. Regelmässig och oberoende inspektion av fängelseförhållanden tillåts inte.

FN:s kommitté för mänskliga rättigheter som granskar staters efterlevnad av konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, ICCPR, rekommenderade i sin granskning av Nordkoreas andra ICCPR-rapport 2001 (den senaste) att enskilda fall av tortyr eller misshandel undersöks av ett oberoende organ och att åtgärder vidtas för att förbättra förhållandena för frihetsberövade.

I både Sydkorea och Japan har medborgare kidnappats och förts till Nordkorea för att fungera som språklärare eller för att utbilda infiltratörer. En av FN särskilt upprättad arbetsgrupp för ofrivilliga försvinnanden har utrett kidnappningarna av utländska medborgare, främst japaner och sydkoreaner. Arbetsgruppen har presenterat tolv fall av kidnappade japanska och sydkoreanska medborgare. Det förekommer dock uppgifter om att ett mycket större antal personer kidnappats, även från andra länder.

4. Dödsstraff

Det är sedan tidigare känt att den nordkoreanska strafflagstiftningen omfattar dödsstraff för fem olika brott. Dessa är mord, sammansvärjningar mot staten, högförräderi, terrorism och hjälp till fienden. FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna, ICCPR, har i sin granskning av Nordkoreas andra rapport till kommittén rekommenderat en översyn av dessa brottsrubriceringar och föreslagit att steg tas för att avskaffa dödsstraffet. Kommittén befarar att de vagt rubricerade brottsrubriceringarna kan användas för att straffbelägga även fredliga politiska aktiviteter. Under 2012 uppdagades det att Nordkorea 2007 hade utökat listan över vilka brott som kan föranleda dödsstraff från 5 till 22 brott. Några av de brott som har tillkommit uppges vara narkotikasmuggling, sedelförfalskning och illegal försäljning av statsegendom.

Antalet verkställda dödsstraff är okänt. Enstaka uppgifter om offentliga avrättningar förekommer. Vid den senaste granskningen i FN:s universella

granskningsmekanism i december 2009 medgavs från nordkoreansk sida att offentliga avrättningar förekom undantagsvis rörande personer som begått mycket brutala och våldsamma brott. Samtidigt hävdades att offentliga avrättningar ofta sker på önskemål av familj och släkt till brottsoffret.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Resor och rätten att fritt välja bostadsort är rättigheter som garanteras i den nordkoreanska konstitutionen (artikel 75), men som inte gäller i praktiken. För inrikes resor krävs särskilt tillstånd. Utrikesresor medges för representanter för stat och näringsliv, idrottsutövare eller kulturpersonligheter med uppdrag att representera landet utåt, eller inhämta kunskaper och erfarenheter i utlandet för statens räkning. Man måste ansöka om utresevisering först och resa i sällskap om minst två personer. Utresa utan tillstånd kan enligt uppgift resultera i straff om två till tre år i arbetsläger.

Samtidigt tar sig många människor olagligen över den porösa gränsen mot Kina, i många fall för att klara sin försörjning. Enligt den nordkoreanska strafflagen (artikel 233) riskerar den som illegalt tar sig över gränsen fem års straffarbete.

Enligt vissa uppgifter använder myndigheterna omflyttningar av människor inom landet som ett belönings- och bestraffningsinstrument.

Svältkatastrofen i mitten av 1990-talet, då stora skaror av människor tidvis rörde sig utanför sin hemort i sökandet efter mat, medförde i praktiken en viss tillfällig uppluckring av reserestriktionerna. Det händer att de som går över gränsen till Kina under vinterhalvåret återvänder under våren för att så sina åkrar. Förut sökte sig framförallt män över gränsen för att finna ett bättre arbete, men livsmedelskriserna och den svält som följde under andra hälften av 1990-talet har medfört att allt fler kvinnor och hela familjer flyttar i större utsträckning.

Under senare år har ett växande antal nordkoreaner tagit sig till Sydkorea via tredje land, inte sällan med hjälp av den välorganiserade och alltmer affärsinriktade människosmugglingsverksamhet som uppstått. I Sydkorea beviljas nordkoreanska flyktingar direkt medborgarskap. Enligt uppgift har dock antalet flyktingar sjunkit under år 2013. En påfallande stor andel av de nordkoreaner som tar sig till Sydkorea är kvinnor.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Nordkoreas konstitution (artikel 166) stadgar att domstolarna ska vara oberoende. Samtidigt ålägger konstitutionen (artikel 162) domstolarna uppgifter, exempelvis att skydda det socialistiska systemet och egendom som

tillhör staten och sociala kooperativa organisationer, som i praktiken inskränker oberoendet. En utvecklad lagstiftning föreligger enligt myndigheterna på flertalet områden. De knapphändiga uppgifter som finns om rättsväsendets arbete talar emellertid för att domstolsväsendet i praktiken inte är oberoende och att dess funktioner inte utövas för att skydda individen mot staten, utan snarare för att skydda systemet mot individen. FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna och 2013 års undersökningskommission har i sina granskningar av Nordkorea rekommenderat att rättsväsendets oavhängighet och objektivitet förstärks.

I mål av mer politisk karaktär förekommer det att rättegång inte hålls, utan den anklagade remitteras direkt till säkerhetsministeriet för fastställande av straff. Vissa uppgifter gör gällande att politiska brott ibland kan resultera i ett kollektivt straff för hela familjen vilket kan gälla både horisontella och vertikala släktband. Det finns uppgifter om att även annan form av sammankoppling, såsom professionella kontakter, kan föranleda att vederbörande anses skyldig genom sammankoppling.

Eftersom normala rättsliga förfaranden ofta åsidosätts saknas också den transparens som normalt förknippas med ett rättsväsendes arbete. Statliga ingripanden mot enskilda individer kan därför ibland jämföras med försvinnanden.

7. Strafffrihet

Eftersom rättsväsendet inte är oberoende av statsmakten innebär rättskipningen att politiskt privilegierade grupper förefaller åtnjuta olika grad av strafffrihet. Konkreta uppgifter saknas emellertid.

Enligt undersökningskommissionen begås omfattande och systematiska övergrepp av polis och säkerhetsstyrkor, särskilt i fängelser och arbetsläger, utan att de ansvariga institutionerna eller tjänstemännen ställs till svars.

8. Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive internet

Den nordkoreanska konstitutionen (artikel 67) innehåller bestämmelser om yttrande- och tryckfrihet. Samtidigt framgår det av konstitutionen att ”medborgarna ska följa ... det socialistiska livets normer” (artikel 82) och att ”staten ska ... göra hela samhället till ett enda kollektiv förenat i kamratskap” (artikel 10). Dessa delar av konstitutionen förefaller i praktiken väga tyngre än friheterna.

Det finns inga indikationer på förbättring i frågan om yttrande- och pressfriheten under senare år. Enligt uppgift förekommer inte offentliga demonstrationer och debatter, annat än sporadiska statsstyrda demonstrationer mot ”angripare” utifrån.

Statens kontroll av information förblir en hörnsten i samhällssystemet. Yttrandefriheten är hårt begränsad och kritiska yttranden kan bestraffas.

Medborgarna har inte tillgång till annan information än den som staten tillhandahåller. Radio- och tv-apparater modifieras så att de endast kan ta emot sändningar på de officiella frekvenserna. Utlandstelefoner är möjligt endast via ett särskilt separat telefonnät med begränsad spridning. Enligt uppgift granskas privat brevkorrespondens.

Internet är i praktiken endast tillgängligt för en ytterst begränsad krets inom elitens högsta skikt. Det finns ett nationellt intranät, dock endast tillgängligt från vissa arbetsplatser, som innehåller utvalt material som hämtas från internet av myndigheterna. Innehav av datorer är enligt uppgift inte tillåtet utan ett särskilt tillstånd.

Ett allmänt mobiltelefonnät invigdes under 2003 och fick relativt stor spridning innan det i mitten av 2004 stängdes ner igen. 2009 öppnades ett mobiltelefonnät igen och mobiltelefoner har nu blivit alltmer synliga. Enligt officiella uppgifter finns det cirka två miljoner mobilanvändare. Nordkoreaner kan endast ringa inom landet med mobiltelefon. Det finns ett särskilt mobilnät för utlänningar som kan användas för utlandssamtal. Nordkoreaner och utlänningar i Nordkorea kan inte kommunicera med varandra mellan de två mobiltelefonsystemen.

Samtliga media är statskontrollerade och tillgången till utländska tidningar, böcker och andra media är mycket begränsad. Dock tillåts ett fåtal utländska nyhetsbyråer att rapportera inifrån landet. Uppgifter finns om organiserad insmuggling av små radioapparater, mobiltelefoner, DVD-skivor och USB-minnen, vilket skulle ge innehavarna tillgång till alternativa informationskällor om omvärlden. Innehav av sådan apparatur anses vara förknippat med betydande risk. Det saknas säkra uppgifter om hur vanligt förekommande det är med sådana apparater.

Konst- och kulturyttringar är centralt styrda och kulturlivet syftar till att tjäna samhällssystemet. Någon fri debatt förekommer inte, inte ens på det lokala planet. Enligt vissa uppgifter upprätthålls ett kontrollsystem byggt på grupper om fem familjer, i syfte att kontrollera att även olämpliga yttranden i privata sammanhang rapporteras till myndigheterna.

9. Mötes- och föreningsfrihet

Den nordkoreanska konstitutionen (artikel 67) reglerar mötes- och föreningsfrihet. Intresseföreningar såsom sammanslutningar av arbetstagare, branschföreningar, yrkessammanslutningar, ungdoms- och kvinnoförbund

spelar en viktig roll i samhällslivet. Föreningsfrihet garanteras inte eftersom samtliga medborgare ska vara medlemmar i föreningarna. Dessa organisationer styrs av staten och fungerar i regel som ett led i den kontroll som staten utövar över medborgarna.

10. Religions- och övertygelsefrihet

Den personkult som omger ledaren, först Kim Il Sung, därefter Kim Jong Il och nu Kim Jong Un, är en integrerad del av samhällssystemet och har stort genomslag i och med att den inpräntas redan från förskoleåldern. Religion utgör inte en del av Juche-filosofin, som utgör den nordkoreanska statsideologin vilken karaktäriseras av oberoende och självtillit, inklusive självförsörjning. Det sker ingen religionsundervisning i skolorna.

Religionsfriheten garanteras i konstitutionens artikel 68 sedan 1992, men är i praktiken begränsad. I samma artikel fastslås också att ingen får använda religionen som ett medel att främja utländskt inflytande eller störa samhällsordningen. Enligt uppgift har landet tre kyrkor (två för protestanter och en för katoliker) samt en rysk-ortodox kyrka. Därtill finns en moské och ett antal buddisttempel. Buddhism förefaller av historiska skäl mer accepterat än övriga religioner. De officiella kyrkliga organisationerna kontrolleras av staten. Den katolska kyrkan saknar enligt uppgift vigda präster eftersom dess internationella organisation inte får verka i Nordkorea. De protestantiska kyrkorna, med sin lösare bindning till utländska moderkyrkor, har enligt uppgift både vigda präster och ett prästseminarium. Religionsutövning sker enligt vissa uppgifter främst i hemmen, snarare än i de officiella kyrkorummen.

Enligt vittnen och offer förekommer en aktiv förföljelse av personer som sökt sprida kristendomen, eller varit medlemmar av underjordiska församlingar med anknytning till evangeliska grupper i utlandet.

11. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Nordkoreas politiska system innehåller inte någon mekanism som gör det möjligt för landets befolkning att påverka landets politik och ledarskap. Den dominerande politiska kraften är det statsbärande Koreanska arbetarpartiet, KAP. Ytterligare mindre partier existerar och har begränsad representation i parlamentet, den Högsta Folkförsamlingen. De är fullständigt lojala mot det rådande samhällssystemet, som inte ger utrymme för politisk opposition i normal bemärkelse. Parlamentet sammanträder endast korta perioder för att godkänna de beslut som i regel förberetts av regeringen och partiet.

Valdeltagandet vid valet 2003 rapporterades officiellt ligga kring 98 procent och samtliga av KAP:s kandidater valdes in i folkförsamlingen. Målkonflikter och meningsmotsättningar förefaller istället hanteras inom ramen för det

statsbärande partiets arbete och i det ledande skiktets, sannolikt kollektiva, beslutsfattande. Inte heller utanför landets gränser har någon organiserad politisk opposition gett sig tillkänna.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

12. Rätten till arbete och relaterade frågor

Rätten till arbete är en viktig målsättning i Nordkorea. Full sysselsättning råder officiellt och samhällets organisationsgrad medför att höga sysselsättningsstalar troligen uppnås, med en bred definition av begreppet sysselsättning. Med en snävare sysselsättningsdefinition råder troligen en utbredd undersysselsättning i de delar av landet där den tunga industrin tidigare varit den dominerande arbetsgivaren.

En betydande del av medborgarnas fritid går till studier eller officiellt uppmuntrat frivilligt arbete på olika lokala förbättringsprojekt. Mobilisering av arbetskraft sker under sådana former att det möjligen kan kallas tvångsarbete. Enligt uppgift kan vem som helst, exempelvis studenter sysselsätta med studier eller kontorsarbetare, närhelst kallas till manuellt arbete i olika former av samhällstjänst, så kallat volontärarbete. Denna regel iakttas också i de centrala regeringsorganen. Enligt konstitutionen (artikel 63) är medborgarnas rättigheter och skyldigheter grundade på principen ”en för alla och alla för en”. Vidare stipulerar konstitutionen (artikel 70) att en persons karriärval ska ske baserat på de färdigheter personen ifråga har.

Andelen kvinnor i arbetskraften är hög. En oproportionerligt hög andel av de tunga manuella sysslorna synes utföras av kvinnor, som också traditionsenligt bär hela ansvaret för hemarbetet (barnomsorgen är emellertid kollektiv från tidig ålder).

Fackföreningarna har ingen strejkrätt och löner sätts genom centrala beslut snarare än förhandling. Nordkorea har endast observatörsstatus i den Internationella arbetsorganisationen.

13. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

I ett tidigt skede av återuppbyggnaden efter Koreakriget på 1950-talet lades betydande resurser på uppbyggnaden av en allmän och kostnadsfri hälsovård. Tillräckliga resurser förefaller emellertid inte ha avsatts för underhåll av detta system och i det trängda statsfinansiella läge som uppstod när stödet från det före detta östblocket upphörde urholkades hälsovården mycket kraftigt. Idag finns lokalerna och den utbildade personalen kvar, men oftast utan tillräcklig tillgång till utrustning, läkemedel, insatsvaror, elström, uppvärmning och mat

till patienterna. De medicinska kunskaperna och den utrustning som finns kvar är i stor utsträckning föråldrade.

Under senare år uppges dock vissa framsteg ha gjorts för hälsovården genom antagandet av en strategisk plan för hälsosektorn under perioden 2010-2015. Syftet med planen är att organisera nationella och internationella medel för att uppfylla FN:s millenniemål, särskilt mål 4, 5 och 6. Det nordkoreanska hälsoministeriet förbättrade sitt datahanteringssystem år 2011. Därmed kunde den första årliga hälsorapporten avseende uppfyllandet av millenniemålen presenteras samma år. Enligt dessa uppgifter har framsteg gjorts vad gäller minskningen av barnadödlighet (millenniemål 4), medan landet fortsatt kämpar med att minska mödradödligheten (millenniemål 5). Det finns uppgifter som indikerar en kontinuerlig förbättring av förebyggandet av malaria och tuberkulos (millenniemål 6).

Regeringen åtog sig genom den strategiska planen att öka finansieringen för hälsovården från 6 till 7 procent. Nyligen har flera sjukhus på nationell, provinsiell och lokal nivå anslutits till ett telemedicinsystem som möjliggör diagnostisering och konsultering på distans.

Regeringens fortsatta punktinsatser på hälsovårdsområdet inbegriper omfattande vaccinationskampanjer för barn.

14. Rätten till utbildning

Utbildningsväsendet är väl utbyggt och sträcker sig från en omfattande daghems- och förskoleverksamhet till ett utbyggt högskoleväsende och ett arbetsplatsbaserat vuxenutbildningssystem. Andelen läskunniga ligger sedan slutet av 1950-talet på en hög nivå. Den grundläggande 11-åriga utbildningen är obligatorisk och kostnadsfri. År 2012 genomfördes en lagändring om att den obligatoriska utbildningen ska förlängas till att istället vara 12 år.

Den utdragna ekonomiska krisen har emellertid medfört en urholkning även på undervisningsområdet och det råder idag en brist på läromedel och undervisningsmaterial i den obligatoriska skolan. Uppgifter pekar på att skolor i städerna prioriteras framför skolorna på landsbygden. Föräldra- och lärarinitiativ får ofta lov att komplettera den statliga försörjningen. Någon könsdiskriminering förefaller inte förekomma i utbildningssystemet, även om andelen kvinnor utgör en minoritet i högskolorna. Utbildningssystemet lägger stor vikt på teknisk och naturvetenskaplig kunskap men präglas framförallt av samhällssystemet. Skolornas uppgift är att utbilda medborgare så att de inte ifrågasätter det rådande samhällsskicket.

15. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Nordkoreas ekonomiska situation präglas av ett svårt förfall. Industri och ekonomisk infrastruktur fungerar endast i mycket begränsad utsträckning på grund av föråldrad utrustning, brist på reservdelar, insatsvaror och investeringsmedel. Nordkorea saknar tillträde till den internationella kapitalmarknaden efter att man inställde sina skuldbetalningar i mitten av 1970-talet. Uppskattningsvis en fjärdedel av landets BNP går till militärutgifter.

Livsmedelsförsörjningen i Nordkorea har varit problematisk sedan östblockets fall. De återkommande naturkatastroferna under senare delen av 1990-talet innebar stora påfrestningar på en redan tidigare försvagad jordbrukssektor. Under flera år under 90-talet rådde svår hungersnöd i delar av landet. Omfattande internationell livsmedelshjälp har sedan dess påtagligt förbättrat näringsstandarden för utsatta grupper.

Allt fler experter hävdar att Nordkorea skulle klara sin självförsörjning med bättre odlingstekniker och hjälpmedel. Sedan flera år råder ett omfattande årligt underskott av spannmål som måste täckas genom import och bistånd. På så sätt har underskottet halverats under år 2012 och 2013 från 1 miljon ton till en halv miljon ton. Produktionen av ris och majs uppges ha ökat under år 2012, men produktionen av sojabönor, som utgör den främsta proteinkällan, har minskat med 35 procent. Även om förbättringar uppges ha skett, har det rådande underskottet och en kosthållning som inte är tillräckligt diversifierad resulterat i att delar av befolkningen lider av kronisk undernäring.

Stora nationella ansträngningar har gjorts för att öka livsmedelsproduktionen. Samtidigt medför senare års ökade bruksgrad att jordarna gradvis utarmas med sjunkande avkastning som framtida konsekvens. Dessutom utgör den alltmer omfattande uppodlingen av bergssluttningar på några års sikt ett allvarligt miljömässigt och humanitärt hot. Effektiviseringar i hanteringen inom jordbruket skulle ge ett förbättrat försörjningsläge, men för detta krävs investeringar inom infrastruktur, vilket knappast är möjliga utan storskaligt stöd utifrån.

Rätten till bostad med en viss standard ingick i landets återuppbyggnadsplaner efter Koreakriget. Betydande framgång nåddes också i ansträngningarna att förse befolkningen med sådana bostäder. Det ekonomiska förfallet i Nordkorea efter östblockets upplösning fick dock som konsekvens att Nordkorea än idag har en stor brist på tekniska underhållsresurser för det befintliga bostadsbeståndet, liksom för all annan infrastruktur såsom elförsörjning, vattenförsörjning och allmänna kommunikationsmedel.

Tillgången på konsumtionsvaror och hushållskapitalvaror är mycket knapp. Landets egen industri befinner sig i djupt förfall och resurser saknas för annat

än starkt begränsad varuimport. I takt med att den statliga folkhushållningen har förfallit sedan 1990-talets ekonomiska kris har marknader för privat producerade jordbruksprodukter och vissa importerade konsumtionsvaror nu officiellt erkänts som ett komplement till den statliga livsmedelsdistributionen. Prisnivån på dessa marknader är dock sådan att många hushåll inte har råd att handla där.

Huvudstaden Pyongyang har en privilegierad ställning vad gäller försörjningssituationen, utbildning, hälsovård och infrastrukturella investeringar. Under det senaste året har en förbättrad levnadsstandard och ett begynnande ekonomiskt välstånd kunnat skönjas i huvudstaden. Fler och nyare bilar, taxibilar och fler försäljare (småkiosker) har börjat fylla Pyongyangs gator. Ett allt mer modernt klädmode har också noterats. Under de senaste åren har antalet anläggningar för sportaktiviteter och lekplatser för barn ökat i Pyongyang.

UNDP:s *Human Development Index* saknas för Nordkorea beroende på bristande och otillförlitlig statistik. Dock finns uppgift om att medellivslängden i landet är 69 år.

SÄRSKILDA KOMMENTARER AVSEENDE GRUPPER SOM OFTA RISKERAR DISKRIMINERING RÖRANDE DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

16. Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Kvinnan spelar traditionellt en underordnad roll i koreansk kultur. Det utbyggda undervisningsväsendet, där kvinnor inte förefaller diskrimineras i den obligatoriska undervisningen, anses ha haft en positiv inverkan på kvinnans möjligheter. Andelen kvinnor i förvärvsarbete förefaller idag vara hög. Likväl är andelen kvinnor i högre ställning mycket begränsad. Kvinnors dubbelarbete i hemmet och i förvärvsarbete har inneburit en särskilt stor belastning i tider av ekonomisk nedgång då kvinnorna ofta har den ytterligare bördan att skaffa extra tillskott till familjens livsmedelsförsörjning. Trots att varje kvinna är berättigad till föräldraledighet hamnar många spädbarn på daghem.

Den svåra försörjningssituation som drivit många nordkoreaner över gränsen till Kina har också medfört en handel med kvinnor och unga flickor, som på den kinesiska sidan av gränsen förmedlas för giftermål samt i viss utsträckning till prostitution.

17. Barnets rättigheter

Barnen skattas högt i den officiella ideologin. De ges en särställning i samhället och barnomsorgen är mycket väl utbyggd. Den obligatoriska utbildningen

sträcker sig i dagsläget till 15 års ålder, men planeras genom en nyligen genomförd lagändring förlängas med ett år. Minimialdern för arbete är 16 år. Den utbyggda barnomsorgen ska emellertid ses i ljuset av kvinnans höga deltagande i arbetskraften och den intensiva ideologiska fostran som inleds redan i förskoleåldern.

Små barn har inte observerats utföra så kallat volontärarbete, däremot finns uppgifter om att ungdomar setts genomföra sådant arbete. Små barn deltar emellertid ofta i politiska tillställningar som kan sägas likna indoktrinering.

Hungersnöden under 1990-talets andra hälft drabbade barnen särskilt hårt. Till bilden hörde hög barnadödlighet, undernäring och brister i det sociala skyddsnätet. Den omfattande humanitära livsmedelshjälpen, som särskilt inriktats på barn och havande mödrar, har lett till en märkbar förbättring av dessa förhållanden. Betydande problem, bland annat i form av undernäring och hämmad växt, så kallad *stunting*, kvarstår, men har enligt Amnesty minskat från 32 till 27 procent av befolkningen sedan 2009. Därtill finns uppgifter om att akut undernäring, så kallad *wasting*, har minskat från 5 till 4 procent sedan 2009, men förekomsten av svår akut undernäring var 2012 ungefär densamma som tidigare (cirka 0,6 procent). Det senare beror bland annat på brist på mediciner, rent vatten och sanitär diet.

Nordkorea presenterade i januari 2009 sin kombinerade tredje och fjärde rapport enligt Konventionen om barnets rättigheter. Landet har ännu inte lämnat in den rapport som skulle ha gjorts under år 2012.

18. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Befolkningen i Nordkorea är i stort sett etniskt homogen. Inga större etniska minoriteter återfinns i Nordkorea utom en liten, sedan länge etablerad grupp av etniska kineser.

Uppgifter har förekommit om att religiöst troende utsätts för hot, trakasserier, misshandel och mord. Den allmänna politiken tycks medge enskilda personers religionsutövning inom vissa, snäva ramar.

Grupper som förefaller vara särskilt utsatta är kristna och de etniska koreaner som valt att emigrera från Japan till Nordkorea. De senare har, trots positiv särbehandling i vissa avseenden, i många fall funnit det svårt att anpassa sig till de förhållanden som råder i landet och toleransen mot avvikelser är mycket liten.

19. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Någon officiell inställning i frågan går inte att finna. Som ett i grunden värdekonserverativt samhälle är toleransen för homo-, bi- och transpersoner liten och inget öppet utövande har observerats.

20. Flyktingars rättigheter

Några flyktingströmmar till Nordkorea förekommer inte. Den nordkoreanska konstitutionen medger dock asylrätt för utlänningar som förföljs på grund av kamp för fred och demokrati, nationell självständighet och socialism samt för vetenskaplig och kulturell kamp (artikel 80). Att asylbegreppet tillämpas i Nordkorea framgår av att officiella företrädare uppgivit att medlemmar av japanska Röda armén som 1970 kapade ett japanskt trafikflygplan fick politisk asyl efter att de flög till Pyongyang.

Det finns uppgifter om att nordkoreaner som flytt till Kina behandlats illa där och framförallt att de efter att ha repatrierats till Nordkorea ska ha avrättats, skickats till arbetsläger eller utsatts för andra bestraffningar.

Uppgifter om hur många nordkoreanska flyktingar som sökt sig över gränsen till Kina varierar avsevärt. Forskare som samlat information från privata hjälporganisationer verksamma i gränsområdet uppskattar mellan 30 000 och 70 000, med hänsyn taget till återvandring och säsongsmässiga variationer. I sydkoreanska media har siffror om upp till 600 000 förekommit.

21. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Från att ha förnekat existensen av funktionsnedsatta i Nordkorea har man från officiellt håll gjort framsteg på senare år genom att erkänna att det finns människor med funktionsnedsättning. Sedan år 2012 har Nordkorea deltagit i internationella sporttävlingar för funktionsnedsatta och människor med funktionsnedsättning har nu blivit en allt vanligare syn, även i nationella tv-inslag.

Bristen på resurser inom sjukvården resulterar i att frakturer på armar och ben som annars vore behandlingsbara istället leder till amputation efter till exempel arbetsplatsolyckor, trafikrelaterade olyckor, förfrysningsskador och polioskador.

Den nordkoreanska föreningen för funktionsnedsatta, KFPD, har varit drivande i ansträngningarna att tillvarata funktionsnedsattas intressen. I Nordkorea finns en lag av västerländskt snitt om funktionshindrades rättigheter. Lagförslaget utarbetades av KFPD, som enligt trovärdiga uppgifter drev fram ett beslut. Den 3 juli 2013 undertecknade Nordkorea FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Konventionen har ännu inte ratificeras av parlamentet.

Inom ramen för det humanitära biståndet har enskilda organisationer med särskild kompetens rörande fysiska funktionsnedsättningar etablerat verksamhet i landet. Tillgången till stöd och hjälpmedel har medfört en öppnare inställning. Mentala och psykiska funktionsnedsättningar är dock fortfarande ett område där betydande utmaningar kvarstår.

ÖVRIGT

22. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Oberoende organisationer för mänskliga rättigheter tillåts inte verka i Nordkorea. En nationell kommitté för mänskliga rättigheter upprättades år 1992, men förefaller inte vara aktiv.

Förfrågningar från internationella enskilda organisationer på området mänskliga rättigheter har inte bemötts positivt. Amnesty International tillåts besöka landet 1996, men den resulterande rapporten ogillades starkt och organisationen är enligt vissa källor inte välkommen tillbaka. FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna, ICCPR, har i sin granskning av Nordkoreas andra - rapport till kommittén rekommenderat att internationella organisationer för mänskliga rättigheter ges möjlighet att besöka Nordkorea.

23. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Ett viktigt resultat av den fördjupade relationen mellan EU och Nordkorea är att det inleddes en dialog om mänskliga rättigheter. EU:s roll som initiativtagare till Nordkorea-resolutioner i FN:s råd för mänskliga rättigheter och FN:s generalförsamling har emellertid mötts av en stark reaktion från nordkoreansk sida. Nordkorea har villkorat fortsatt dialog om mänskliga rättigheter med EU eller dess medlemsstater med att de årliga FN-resolutionerna upphör.

Nordkoreanska statstjänstemän har deltagit i kurser om folkrätt i Sverige och Storbritannien. Seminarier i Nordkorea samt kurs- och studieresor utomlands bedöms ha viss betydelse för att stimulera till förändring, bland annat för mänskliga rättigheter. Sverige och EU har varit aktiva på detta område sedan 2001.

Sverige är sedan flera år tillbaka en viktig givare vad gäller humanitärt stöd till hälsosektorn i Nordkorea. Humanitära insatser har påverkat synen på respekten för mänskliga rättigheter.